

Universitätsbibliothek Paderborn

Adolescens Academicvs Svb Institvtione Salomonis

Musart, Charles

Dvaci, 1633

Cap. I. Matutinum pensum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-49007](#)

Pensum Matutinum

7.



Non iacet in plumis Sapientia.

SYMBOLI EXPLICATIO.

Non stertit alrūm nato, & adulro
iam die (vt faciunt Endymiones)
pius, & ad rem attentus hic adoles-
cens: sed matutinus elucubrator (vbi
primū cristatæ volucres exorien-
tem solem resalutant, auem ei velli-
cant ad horam, vt tardissimè, quin-
tam;) è strato properat ad musæum,
ardentemq; lampadem, primò Deum
deprecaturus, tum fracturus, credo,
pluteos, & demorsurus vngues: ne-
que verò eum diu dormire curæ si-
nunt, quæ à somno facile (vt gruēm
decidens lapillus) excitant.

Rectè: nam vulgi etiam sermone
iactatum, non iacet in plumis sapien-
tia; mane scilicet à suis clientibus sa-
lutari amat. ad octauam, nonamq;ue
horam venientes, neque ad sportu-
lam, neque ad colloquium admittit,
imò ante ipsum solem postico fallit

G 4 tardè

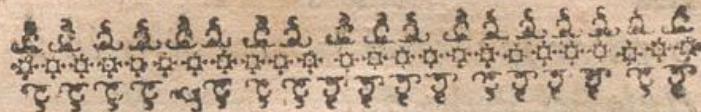
104

tardè salutantes: Argus sis, & ad fore\$
vigil, si eius gratiam prehensas.

At caue tu æstimes à lecto rectâ
ad musas tibi conuolandum , cùm
enim sapientia apud nos minimè ha-
biter, è cælo expectanda, accersenda-
que est. Igitur quod sapientiæ disci-
pulus Adolescens facit, primò Deum
multa prece sollicitabis , tum in ma-
tutinas curas incumbes , quippe ade-
rit sapientia, si partim prece, partim
veluti inclamans & fatigans quasi
cunctantem excueris.



IN-



INSTITUTIONVM
SALOMONICARVM
P A R S S E C V N D A.
Exercitationes Academicæ.

CAPVT PRIMVM.

Pensum matutinum.

M O N I T V M.

Multo manè præmissâ ad Deum pre-
catione primam domi studijs
operam impendito.

S A L O M O N.

 Go diligentēs me diligo, ♂
qui mane vigilant ad me,
inuenient me. Prou. 8.

Dicit Piger leo est in via,
♂ Leana in itineribus, sicut ostium
ver-

vertitur in cardine suo, ita piger in le-
stulo suo. Prou. 26.

*V*squequo piger dormies? quando con-
 surges è somno tuo? paululum dormies,
 paululum dormitabis, paululum conse-
 res manus ut dormias. Prou. 6.

*N*unquid non sapientia clamitat?
 nunc, Filij, audite me: Beatus homo, qui
 audit me, *¶* qui vigilat ad fores meas
 quotidie, *¶* obseruat ad postes ostij mei,
 qui me inuenerit, inueniet vitam, *¶*
 bauriet salutem à Domino. Prou. 8.

*C*lara est, *¶* quæ nunquam mar-
 cescit Sapientia, *¶* facile videtur ab
 his, qui diligunt eam, *¶* inuenitur ab
 his, qui querunt illam, præoccupat, qui
 se concupiscunt, ut illis se prior ostendat;
 qui de luce vigilauerit ad illam, non la-
 borabit: assidentem enim illam foribus
 suis inueniet. Sap. 5.

*S*i sapientiam inuocaueris &c. intel-
 liges, quia Dominus dat sapientiam, *¶*
 ex ore eius prudentia *¶* Scientia. Pro-
 verb. 2.

*U*t sciri quoniam aliter non possum
 esse

esse continens, nisi Deus det, & hoc ipsum, erat sapientia. scire cuius esset hoc donum; adij Dominum, & deprecatus sum. Sap. 8.

Optavi, & datus est mihi sensus: & invocavi, & venit in me spiritus sapientiae. Sap. 7.



SALOMONICÆ MENTIS

INTERPRETATIO.

§. I.

Nimius somnus noxijs est, & dedecens.

Est quidem somnus vitæ, sanitatiq[ue] animalis conseruandæ necessarius, ut sensibus externis ab operatione feriantibus spirituum dispendia, quos diurnæ curæ consumpserunt, resarciantur: Verum h[ic], ut in plerisque alijs valet illud: *ne quid nimis.*

Si modus exceditur, quod Hippocrates ^{2. Aphor.} _{ris. 3.} monet, non patrum officitur valetudini: hebetato enim natiuo calore, & grauato à noxijs

à noxijs humoribus capire artus eneruantur, clangescunt, ingenij acies obtunditur, iudicij lumen opprimitur, debilitatur vis memoriae, denique animus socors, & ad res libero homine dignas ineptus efficitur. Itaque somni intemperantia semper dedecet, nulli verò est turpior, ac dedecorosior, quām ijs, qui se ingenuarum artium studiosos esse profitentur. Certe cum vita (quod Varro dixit) in vigilia consistat, sitque somnus ut est apud Poëtas, imago quædam mortis: si vitam brevissimam homini à naturâ permissem, de cuius soliditate quies, & nox magnam partem decerpunt, immodico somno minorem deterioremq; teddas, quî fieri potest, in tanta præsertim artium discendarum multiplicitate, & prolixitate, ut doctor, aut omnino doctus euadas. Percrebuit quidem acroama istud, *Non sicut in molli veneranda scientia lecto*, esique ex ipsius Sapientiae Schola depromptum, *Ego, inquit illa, diligentes me diligo, & qui manè vigilant ad me, inuenient me: Experciscere igitur, Academice mi Adolescens, etiamnum stertis?* Sol adultâ iam luce fenestras ferit, ancillæ, herus, socij vociferando raucescunt, tñ ag're palpebram remoues herentem humore genaci, plumbenmq; lenas vix dum caput: at ecce

ecce dudum occlamitant matres, surgite
nunc pueri vendit ientacula Pistor Crist*it eq̄z*
sonant vndiq̄z lucis aues. Frustrā: refugit
piger, Leo est, inquit, in via, & leana in
itineribus, sicut ostium vertitur in cardine suo,
ita piger in leculo suo: ergo nihil ista te
commouent, vix dum languidos artus
debili conatu tantisper concutis, donec
tandem inter hiscendum, lantis, somno-
lentisque susurrationibus istud occan-
tando murmurilles. Quid interpellatis?
etiamnum nox obscura cauā mundum cir-
cumvolat umbrā: adeò, ut Vespertilio, lu-
cem habes exosam. Turpis, ait Seneca, qui Ep. 122.
alto sole simisomnis iacet, cuius, vigilia, me-
dio die incipit, & adhuc multum hinc antelus-
canum est, sicut qui officia lucis, noctisq; per-
nervunt, nec ante didiscunt oculos besternā
graues rapula quām appetere nox cœpit: no-
rari, & tangi, te sentis? luditur alca pernoxe,
lege quod subiicit Satyricus: Et tandem
experciscere. Agedum te somno, strato-,
que proripe, Salomon non modo iam ti-
bi ipsem latus fodicat: sed scuticam
quoque adhibet. Usquequo piger dormies?
quando consurges de somno tuo? paululū dor-
mies, paululū dormitabis, paululū con-
feres manus. 7. verò interpretes paulò id
etiam significatius, paululum quidem dor-
mis, parū autem sedes, parū autem dor-
mias,

mitas, parum autem amplecteris manibus pectora. Potuitne Academici dormitoris oscitantia viuacioribus coloribus depingi? Quid vero bona mentis, aut frugis ab eiusmodi homine sperem, qui hoc unum pulchrum sibi putat, quod in gloribus celebratur.

*Tota misera dormitur hyems, & pinguior illo
Tempore sum, quo menit, nisi sonus, haberet.*

§. II.

*Nocturnæ vigiliæ aptæ grauioribus
animorum studijs.*

Nunquid non sapientia clamitat?
*Nunc filij audite me. Beatus homo, qui
audit me, & vigilat ad fores meas quotidie,
& obseruat ad portas ostij meis: qui me innau-
nerit, inueniat vitam, & hauriet salutem a
Domino.*

Hæc scilicet diuina heroina Clientes
suos vult esse salutatores matutinos, qui
primis diei horis, imò antelucanâ dili-
gentiâ cōsalutatum veniant. & turpe es-
set profecto redundare hominum flucti-
bus Patronorum, Mæcenatumque atria,
sive ad sportulam, sive ad illorum gra-
tiam colligendam, (quod est mendicissi-
mum mercenarij cuiuspiam auctupium,

vt

vt Columella loquitur) & reperiri Sa-
pientiæ Candidatos, ad rem tam parum
attentos: vt neque ad illius doctas fores
excubare, neque saltem sub aurora ades-
se velint: cùm satis compertum sit Sa-
pientiæ Clientes officiosos, optimâ vitâ,
plurimâ salute, id est, summis, optatissi-
misq; mortalium bonis plerûq; cumulari.
Neque vero hic istud extimescendum,
quod in alijs patronis euenit non raro,
ne videlicet antelucanam illam suorum
ambitionem postico vñquam fallat. *Nam*
(quod idem Salomon sanctè asseuerat)
*Clara est, & qua nunquam marcescit sapien-
tia, & facile videretur ab his, qui diligunt eam,*
*& inserviunt ab his, qui querunt illam: praeoc-
cupat, qui se concupiscunt, ut illis se prior
ostendat. Qui de luce vigilanterit ad illam, non
laborabit: assidentem enim illam foribus suis
inueniet. Mirum hic, quantus olim exti-
terit ex tot præstantibus viris nocturni
somni, intercipiendi, aut interrumpendi
ardor, quamque acre, ac vigilans stu-
dium. Aristoteles Philosophorum prin-
ceps quietem captans, æneam sphæram
subiecta pelui manu tenebat: vt pondus
laxatum somnos excutiens ad resumen-
da studia excitaret, quem fortassis mo-
rem è gruim republica Philosophustra-
xerat, quarum vnaquæque per vices, cæ-
teris*

*Laert. in
vita.*

teris capite subter alam posito dormientibus, lapillum pede sustinens nocturnas excubias agit: si enim sopor irrepserit solutâ somno sarcinulâ, & cum strepitu de cidente vigiliam imperat. Ferunt quoque Themistoclem Atheniensium fortissimum ducem perpuduisse, quoties matutino opificum labore präoccupatus esset, eundemque non raro per noctis profunda Athenis vigilem inambulasse; quod se diceret Miltiadis, nisi fallor, trophæis quasi stimulis excitatum dormire non posse; Themistoclem Pallas armata, Aristotelem togata, utraque lauri sonantis, oleaque folia, ut decuit, exciebant. Quid Demosthenes? Hic etiam diu, multumque vigilare solitus orationes illas, quas Græcia tantopere demitata est, non nisi ad lucernam elucubrans, effingebat; id cum ei Pythias per iocum obijceret, diceretque quasi per probrum orationes ipsius lucernam, & oleum redolere, respondisse fertur Græcus orator non minus eleganter, quam salsè, melius hoc quidens, quam si hinc olerent.

Idem alias à nescio quo rogatus quam viâ ad tantam elegantia & eloquentia laudem deuenisset, plus olei, inquit, quam vini consumpsit. Abstinentia igitur & vigilis eruditionem sibitantam comparat.

Clean-

Cleanthis Philosophi lucernam taceo.
Epīcteti Stoici fictilem lampadem, quā
fuerat in studendo v̄sus, tāti æstimatam
accepimus, vt (si Luciano fides habea-
tur) tribus drachmarum millibus Væ-
nierit: tanti quondam habebantur vel
ipsarum vigiliatum monumenta. Epī-
cteto Theodosium iuniorem Imperato-
rem, Imperatorisque filium adiungi,
imo præferri, hominis, reique ipsius di-
gnitas postulat: hic, quod Nicephorus L. 14. c. 3.
tradit, vt studio per uigili libros sacros,
corumque interpres noctibus totis
euoluere liceret, lucernam summā in-
dustriā sibi confici curarat, quæ suā
sponte machinulæ cuiuspiam artificio,
oleum ministraret, sensimque tantum
hauriret, quantum absumeret.

Denique obseruat Plutarchus, Græ-
cis noctem, velut amicam intelligentiæ,
dictam fuisse Euphronem; vt signifi-
ceretur quietem nocturnam nullis cum
interpellantibus aliarum rerum curis
multum habere momenti ad inuentio-
nem eorum, quæ inquiruntur, hincque,
opinor istud adagium fluxisse, nox dabit
consilium.

§. III.

Vigiliæ tamen moderandæ.

Verùm hîc cautio adhibenda : ut enim nimius somnus, ita vigilæ immodecæ, & intempestiuæ officiunt: quippe spiritus ad animi functiones necessarios exhauriunt, cruditates, morborumque multiplex genus creant, vires labefactant, interdum delirium quoque, & insaniam adferunt. Quamuis verò in Academijs à nimio studiorum ardore parum plerumque meruendum videam: tamen quæ præscribi solent, ne quid somni, vigiliarumque nimietate peccetur, hoc loco visum est adscribere. Somni, vigilæque suæ sint vices, quas natura ipsa constituit: interdiu captatus somnus fere nocet, & obtundit, nisi forte sub meridiem ad quietem exiguum, & breve tempus, si quando caput plus n imio graue tantillum somni postulet: neque verò integræ noctes sopori dandæ, *septem horas dormire sat est, inueniente*, *Senique, ut Salernitanæ scholæ Magistri docent;* itaque horâ post meridiem nonâ cubitum concedes, quartâ post medium noctem, si admodum es studij

Cuditij amans, surges: iam si septem ho-
ras quieueris, & parum istud est tibi,
agam paulò indulgentiùs, horâ saltē
ad aurorām quintā, aut sextā somnum
excute, reiectis etiam, si opus sit, stragu-
lorum retibus, quibus illaquearis; Vigili-
lias à sole occiduo ad seram & (quod
nonnulli usurpant) ad mediam noctem;
ego quidem minimè probo. Diurnis
enim tum curis, tum molestijs corpus,
& mens sub noctem languent, nisi suc-
cedente somno vires utriusque reparen-
tur. Ed istud pertinet pridem canticum,
Aurora grata Musis. At, inquis, vt pri-
mū somno me dedi, ita capior (quod
meꝝ eratis est vitium) multum vt in
diem stertam, neque verò horologium
vllum in cerebello, vt ad certam diei
horam expurgiscar. Audio, quæris igi-
tur ex me qua ratione semel sopitus fa-
cili negotio excitari possis? Dormire
non sinet ipsa Philosophia, id est, sa-
pientiæ amor, si quidem ardenter ames:
amor enim, vbi arserit, sollicitare, &
vigil esse solet. 1. famulo, ancillæ,
socij, hero, heræ eas curas demanda,
dormies securus. Verum heus tu, ne
falle excitantem, expergefactus statim
te lecto proripe. 3. Angelo ipsi tuo
ante quietem feruentibus precibus istud

H 2

com-

commenda, te ut excire velit, neque recusabit ad conditam horam pulsare dormientem, verum & hic caue; ne oblucteris, aut eludas.

4. ales quoque solis prænuncius aures vellicabit: rectè autem quidam; Tribus his paruisse nunquam pornitebit; veritati, bono consilio, & gallo gallinaceo è somnis excitanti.

5. Scholæ Salernitanæ, peritisimis, inquam, medicis auscultato: Ut sis nocte lenis, si tibi cœna brevis. Non modò corpus, sed præterea animum sepi liunt mensæ pridianæ longiores, quare Philosophorum cœnæ, id est, expeditæ, & ita salubres commendantur. Xenocrates Philosophus tantæ erat parcimoniam, ut eius caseolus etiam adagio celebretur. Laudatur & frugalitas Platonis in cœnando: nam cum Timotheum in Atheniensi Repub. Principem frugali sanè cœnâ excepisset, sequenti luce ita ab eodem resalutatus est, Vesta cœna ô Plato, non in præsens modotempus, sed in posterum diem quoque sunt iucundæ. Alij paulò aliter, sed eque ad rem appositi Timotheum illum referunt à cœna reuersum suis dixisse: Qui cum Platonem cenat etiam postero die bene habet. Sed quenam est ista cœna Philosophica brevis.

uis & salubris? Philosophicè cænitauris, si cibo terrestri vescaris, sine sanguine, inquam, ex ijs fere quæ solum terra nascuntur, radicibus, leguminibus, oleribus, aut sanè, si multum voles, frustulò agninae, vel vitulinæ: mensa hæc inartificiosa est, & facile parabilis. Vesperinus potus, si nimius sit, dici non potest quam obsit. Ita temperatè, hoc est, Philosophicè si vixeris, certum est, non altum dormies, ante solem somnus ipse sponte tibi excidet, & verò hyeme præsertim Sol tibi anteuertendus est, quare ex ignili, subiectis scilicet ramalibus, vel lino, silice & ferro collisis ignis excutiendus, & lumen accendendum: qui locus me monet, ut hic ego te moneam, ne (quod nō nullis exitiosum fuit) lecto insidens appensâ ad spondam lampade, studijs incumbas; nam quæ ab hominibus desidentibus peraguntur, ferè è quæ torpent, & periculum non mediocre ne indormiscas tum lampade, vel candelâ fallente (quo nihil est factu pronius) & scintillâ incendium excites tuo malo, & damno publico, cuiusmodi casus funestos non semel Academæ senserunt & deflèrunt.

§. IV.

Quid agendum à surrectu?

Porrò statim à surrectu post solutum
Deo matutinum Christiani officij
pensum, solitasque precationes, quibus
diuinum Numen tibi propitium reddas;
et quoque animum intendere debes; ut
sapientiam è cælo (diuinum enim &
cœlesti est donum) precibus ad Deum
summis, infimisque accersas, vt Scivis,
inquit Sapiens ipse, quoniam aliter non
possum esse continens, (id est, Sapientia,
quam ambiebam, compos) nisi Deus det,
& hoc ipsum erat Sapientia, scire cuius esset
hoc donum: ady Dominum, & deprecatus
sum: quo autem euentu & cui bono? au-
di eundem, optaui, & datus est mihi sen-
sus, & innocuui, & venit in me spiritus
sapientiae: ne autem te idem pari studio
consequi posse desperes, rursus ille sa-
pientiae diuinus Professor Vadem se,
sponsoremque offert, Si sapientiam inno-
caueris, intelliges, quia Dominus dat sapien-
tiam, & ex ore eius prudentia, & scientia.
Eadem monet S. Iacobus. c. I. Si quis ve-
strum ait, indiget Sapientia, postulet à Deo,
qui

qui dat omnibus affluenter. Et S. Gregor. Orat. de
paupert.
Nazianz. *Virtus sapientia à verâ sapientiâ amore.*
postulanda est. Et rationem accipe ex
Lactantio; *Quia verum scire diuina est sa-* L. 2. in-
pientia, homo autem per seipsum ad hanc tit. c. 3.
scientiam peruenire non potest, nisi doceatur
à Deo; Inuocanda igitur sapientia, & à
Deo magnoperè postulanda: Est autem
matutinum tempus, ut studijs, ita pre-
cationibus magis idoneum, siue quia
capiti melius sit ob captatam per som-
nun quietem, siue quia diurne curæ
neccum occupant, & ad alia distrahunt.

Patriarcha Iacob, ante auroram in-
ter meditandum, contemplandumque
cum Angelo luctatus, eluctatusque est.
Rex Dauid post medium noctem ante
diurnas occupationes pro more preci-
bus Deum fatigabat, neque uno loco
sacræ illæ litteræ precationes illas matu-
tinæ aut prescribunt, aut plurimum
laudant. ipse Priscorum Academiz &
Religionem erga Deum, & vigilias
commendabant: erant enim velut
quædam sacraria: intra quæ Minerua,
& Hercules tanquam studiorum Nu-
mina spectarentur, colerenturque. Ad-
erat & Draconis perwigilis effigies,
quæ ostenderet adhiberi quoque vi-
giles curas oportere. Iam quoq[ue] oran-

H 4. *di sa-*

di sapientiamque inuocandi rite conce-
ptas quasdam formulas attinet, ex pre-
catorijs libellis depromere licebit, que
quotidie vsurpes. Salomonis, quam ipse
ad postulandam à Deo sapientiam vte-
batur, orationem supra retulimus, cum
paucis quibusdam, que huc etiam per-
tinent; S. Thomę Aquinatis precatio-
nem, quam ante studium adhibere con-
sueverat, apud Canisium nostrum ha-
bes in Catechismo, itemque concinna-
tum multiplex precationum genus, qui-
bus ad diuinam sapientiam imploran-
dam sapientię studiosus quotidie vta-
tur. Verū quoniam de S. Thoma Phi-
losophorū & Theologorum insigni illo
coryphæo nonnullus sermo incidit, id
omitti hoc loco non debet, quod ipse
de se luculenter testatus, professusque
est; in plurimarum, reconditissimarum-
que rerum inquisitione plus se orando,
quam legendo, studendoque fuisse con-
secutum.

Res nunc postulabat, ut de matutina
lectione, ac studio præcepta traderen-
tur: ad preces enim matutinum quoque
studium adiungendum, illudque con-
tentum, & acre, sine quo nullus vnquā
magnum quidpiam, & arduum adipisci
potuit: sed de priuato studio vniuersim
com-

cōmodius dicerur postea: cum de scho-
lasticis exercitationibus fuerit præscri-
ptum.

ORATIO MATVTINA.

Ad diuinam sapientiam.

O Sapientia, quæ ex ore Altissimi
prodijsti, attingens à fine usque
ad finem fortiter, suauiterque omnia
disponens, veni ad docendum me viam
prudentiæ: anima enim mea desidera-
uit te in Nocte, sed & spiritu meo in
præcordijs meis. Ecce de mane euigilo
ad te, petens, ut luce tua penetres men-
tem meam, quâ me, Deumque noue-
rim, & calore tuo cor meum exuras, ut
me odio habeam, & Deum meum a-
mem: hæc enim vera & Christiana est
Sapientia, sine quâ scire, aut sciri mera
stultitia est. O oriens splendor lucis æ-
ternæ, & sol iustitiae, sapientissime
I E S V, Verbum ex sapientia Patris,
Principium & finis omnium entium,
qui dixisti, ego diligentes me diligo, &
qui mane vigilat ad me, inueniet me,
fac nouerim te, nouerim me, odio ha-
beam

beam me, diligam te, ecce diluculo
consurgens configlio ad te, & ad cru-
cem tuam, veram scholam, in qua dis-
cam odium mei, & amorem tui: nolo
enim aliud aut scire, aut diligere, nisi
I E S V M, & hunc crucifixum. Pone igi-
tur mi I E S V, meam in tuis vulneribus
Philosophiam, meam in tuis stigmati-
bus sapientiam; ut crucifixi discipulus
in solo illo ardentissimæ charitatis li-
bro, & morte tua versatus, amare te
studeam, mortuusque ipse rebus alijs
omnibus, vni tibi viuam, & indissolu-
bili amoris vinculo æternum adha-
ream. Amen.



SYM-

rasd

ulo
ru-
dif-
olo
nihi
gi-
ous
ati-
lus
li-
te
lijs
lu-
az

13
M-